

Beste collega's,

Met belangstelling hebben wij het Wetsvoorstel integere sport gelezen. Graag delen we onze reactie en suggesties, als onderdeel van deze consultatieronde. De kennis en ervaring die ten grondslag liggen aan onderstaande reactie komen voort uit:

- Sportethiek: wij zijn beiden gedoctoreerd (Sandra in 2020, Aldo in januari 2026) in de continentale filosofie, met een internationaal onderscheidende expertise op het gebied van sport(-filosofie), politiek, integriteit, inclusie, bewegen en het lichaam.
- Toegepast onderzoek: wij verzorgden transitietrajecten bij Directie Sport VWS, VSG, G10 en sportbonden, mede vanuit een lopend EU-onderzoeksproject over discriminatie en inclusie.
- Onderservaring: Kenleer & Ethiek (MBA Sport & Health), Sport and Society (EUR), Medische Ethiek (Amsterdam UMC), Beroepsethiek en Wetenschappelijke Integriteit (UvA)
- Bestuur en toezicht: wij hebben ervaring met ethiek en integriteit vanuit diverse toezichthoudende / adviserende / bestuurlijke posities, o.m. in de Ethische Commissie Dans van Min OCW, de Medisch Ethische Commissie van de Vereniging voor Sportgeneeskunde, Executive Cie's European / International Associations for the Philosophy of Sport, diverse Sportbedrijven en Nederlandse bonden.
- Auteurs van twee publieksboeken over sportfilosofie: 'Sport = Politiek. Het ethisch hart van de sport filosofisch beschouwd' (2025, Sandra) en 'Wij zijn ons lichaam: wat sport en beweging ons vertellen over menselijk gedrag' (2019, Aldo).

Integriteit en ethiek

Het is belangrijk te beseffen waar het begrip 'integriteit' oorspronkelijk vandaan komt, en dat is vanuit de wijsgerige ethiek. Integriteit betekent letterlijk heelheid, intact zijn of harmonie. Werken aan integriteit vraagt om structurele reflectie op waar deze heelheid op het spel staat. Is er nog sprake van gedeelde waarden, normen, gedragingen en overtuigingen? Wij missen deze *ethische* inbedding van het begrip 'integriteit' in het huidige voorstel. Het accent ligt op (tucht)recht, handhaving en straffen. En waarom ethiek? Als we teruggaan in de tijd, vormt Socrates en diens filosofische training – tegenwoordig bekend als de 'Socratische methode' – de start van de toegepaste vorm van ethiek die wij nu kennen. De praktische invalshoek stond destijds centraal. We leren ethisch handelen ('integriteit') door met elkaar in dialoog te gaan over wat wenselijk is en wat niet. En ook correcties en nieuw gedrag worden beter geïnternaliseerd binnen de intieme context van 'peers' dan via een externe interventie, zoals het recht. Integriteit ontwikkelen en bewaken is een continu proces van ervaren, toetsen en herijken. Vanwege de toename aan integriteitskwesaties in de laatste jaren, achten wij een brede benadering van integriteit bij uitstek van toepassing op de sport.

Zoals aangegeven, ligt in het huidige voorstel het accent op een juridische invalshoek: meer regulering, codificering, tuchtrecht en semi-forensisch onderzoek op individueel niveau. Alleen bij doping is ook aandacht voor educatie en 'harm reduction'. Vanuit onze expertise geldt dat het vergroten van integriteit in de sport *niet* gediend is met een eenzijdige focus op melden, handhaving en straffen. Wil het ISN ook effectief worden in het verbeteren van integriteit en het voorkomen van excessen, dan is meer aandacht nodig voor ethische ontwikkeling binnen de sport.

Ethiek betekent structurele reflectie op de moraal, met het oog op een veranderende omgeving. Moraal duidt in dit geval op het geheel van waarden en normen die binnen een werkveld, organisatie

of team de cultuur bepaalt en als richtlijn voor het handelen geldt (Bolt, Verweij, van Delden, 2003). Een ethische aanpak bestaat eruit de impliciete moraal – zowel de collectieve als het individuele 'moreel kompas' - te (leren) benoemen, beide dimensies ten opzichte van elkaar te wegen en waar nodig te werken aan verandering en transformatie.

In het wetsvoorstel staat dat Integere Sport Nederland een aantal taken heeft, zoals 'het bestrijden van doping in de sport', 'het onderzoeken van meldingen die wijzen op de manipulatie van sportwedstrijden of sociale veiligheid' en 'het geven van voorlichting over integere sport'. De impliciete moraal die hieruit naar voren komt, is die van integriteit als 'compliance': 'het goede' volgt uit het naleven van normen en regels die top-down worden opgelegd aan atleten en coaches. Een dergelijke moraal is eerder dogmatisch en belerend dan onderzoekend en doorleefd; het spitst zich toe op individuele casuïstiek zonder de bredere systeemdynamiek te bevragen. Sporters en coaches blijven wat betreft hun integriteit afhankelijk van een externe instantie, ze worden niet aangemoedigd en ondersteund om een eigen 'moreel kompas' te ontwikkelen en zodoende de collectieve moraal binnen hun sportcontext te verrijken of veranderen. Tenslotte voorzien wij dat deze moraal zorgt voor een polariserende tweedeling tussen 'schuldige' en 'schone' sport. De morele uitdagingen en dilemma's in de sport van deze tijd zijn echter complex en de verwachtingen waaraan sporters moeten voldoen zijn hoog. Naar ons inzien is de sporter meer gediend met ruimte voor twijfel en gezamenlijke afstemming.

Systeemtransitie

De huidige opzet vooronderstelt dat van handhaven en straffen een positief, disciplinerend effect uitgaat. Vanuit onze expertise betwijfelen wij deze verwachting. Meer regels en overmatige juridisering leiden tot apathie en / of transgressie. Het type ethiek dat de sport wel in positieve kan stimuleren tot het ontwikkelen van morele veerkracht en daarmee preventie van excessen, is een exploratieve ethiek, met de volgende kenmerken:

- 'Embedded en embodied': een ethiek die van binnenuit ontstaat, in het hart van de sport, vanuit de issues die spelen en met aandacht voor de affectieve dimensie bij atleten / coaches en bestuurders. Zonder oordeel en vanuit respect voor ieders persoonlijke geschiedenis.
- Socratische methode: ethische ontwikkeling floreert en bekijft vanuit (het aanleren van) een open, lerende en nieuwsgierige houding, vertaald naar maatwerk per sport / bond en een collectieve versnelling door delen en vermenigvuldigen.
- Systemische aanpak: de drie thema's - grensoverschrijdend gedrag, doping en matchfixing - zijn aan elkaar gerelateerd vanuit de institutionele voedingsbodem voor het ontstaan en bagatelliseren van dit soort excessen. Preventie vereist het blootleggen van deze systemische wortels in alle schakels van de keten, met aandacht voor cultuur, structuur en leiderschap.
- 'Voor elkaar, door elkaar': leg het eigenaarschap voor preventie binnen het ISN bij de sport. Het principe van 'vreemde ogen dwingen', dat wil zeggen onafhankelijkheid en externe autoriteit, geldt alleen bij handhaving. Bij preventie is het zaak deze verantwoordelijkheid - met support - te beleggen bij de constructieve voorhoede in de sport; sporters / coaches / bestuurders die graag willen werken aan meer integriteit.
- Ruimte voor sporters / coaches / bestuurders om vragen te stellen of twijfels te uiten over trainings- en selectiemethoden, dieetprogramma's, beloningsniveau en het intensieve gebruik van technologie (determinanten voor grensoverschrijdende praktijken);

- Committeren van stakeholders in de sport vanuit een brede maatschappelijke visie, bijvoorbeeld door duurzaamheid te relateren aan integriteit. Schone lucht en gematigde temperatuur zijn absolute randvoorwaarden voor gezonde sportbeoefening.
- Ruimte voor individuele stellingname door atleten en een kritische sectorbrede verhouding tot 'sportwashing'. Sport is intrinsiek verweven met geopolitieke ontwikkelingen en een hoger niveau van integriteit biedt de beste bescherming tegen politieke exploitatie.

Hoe ziet een preventieve ethische aanpak eruit?

Compliance en ethiek sluiten elkaar zeker niet uit. Als inspirerend voorbeeld noemen wij hier het proces rond de ontwikkeling van de 'Code of Ethics' van de Belgische profvoetbalclub Club Brugge die is opgesteld door medisch ethicus Ignaas Devisch. Deze code is tot stand gekomen in samenspraak met spelers, coaches, bestuurders en supporters, en biedt een inspirerend kader om te handelen voor alle betrokkenen bij deze club. Ook bij de implementatie vindt continu ontwikkeling in de club zelf plaats. In de code zelf staat dat de spelers, coaches en bestuurders van Club Brugge hiermee '...meer willen doen dan de wet naleven'. Ze willen laten zien dat het 'ethisch DNA' van de club '...de inspiratiebron en toetssteen is van alles wat [z]e doen'. Dit voorbeeld illustreert hoe duurzaam effectief het is als de moraal niet van bovenaf wordt bepaald, maar in een voortdurende dialoog tussen alle betrokkenen in de organisatie. Ons dringende advies is deze ethische aanpak ook een plaats te geven in het ISN, inclusief de benodigde support.

Procesinrichting

De aanloop tot het huidige voorstel heeft bijna vier jaar in beslag genomen, waarbij op meerdere momenten stakeholders en experts zijn gehoord. Er is nu een versnelling ingezet, mede dankzij de maatschappelijke respons op het Atletiekunie video-dossier. Dat is op zichzelf een goede zaak, alleen heeft deze plotse versnelling, evenals de eerdere stagnatie, mogelijk geleid tot enige scepsis vanuit het werkveld. Het bouwen aan draagvlak en commitment is een cruciale kritieke succesfactor voor het succesvol optuigen van een nieuwe organisatie als ISN. Laat deze consultatieronde daar een doorstart in vormen en het proces niet weer stilvallen vanwege de verkiezingen / kabinetsformatie.

Aldo Houterman: <https://pure.eur.nl/en/persons/aldo-houterman>

Sandra Meeuwsen: <https://www.linkedin.com/in/sandrameeuwse/>

Referenties

- L.L.E. Bolt, M.F. Verweij en J.J.M.van Delden (2003), *Ethiek in Praktijk*, Assen: Van Gorcum.
- Code of Ethics Club Brugge: <https://www.clubbrugge.be/nl/code-of-ethics>